

EL SUD GLOBAL S'OBRE CAMÍ EN EL MUNICIPALISME INTERNACIONAL

AGUSTÍ FERNÁNDEZ DE LOSADA

Investigador sènior i director del Programa Ciutats
Globals, CIDOB

MARTA GALCERAN

Investigadora principal, Programa Ciutats Globals,
CIDOB

El municipalisme internacional actual és, en certa manera, reflex del multilateralisme clàssic que funciona al voltant de les Nacions Unides. Les estructures i l'agenda política que articulen i impulsen la majoria de les organitzacions municipalistes, així com l'agenda política que desenvolupen segueixen fortament influenciades i ancorades en els interessos del Nord Global. No obstant això, les veus del Sud Global són cada vegada més rellevants, i els darrers anys han proliferat les iniciatives que qüestionen l'ordre establert. Quelcom que té sentit si considerem que el 76% de la població urbana mundial viu en països del Sud Global.

L'origen del municipalisme internacional se situa al cor d'Europa. Des de la fundació, el 1913, de la *Union Internationale des Villes* a Gant (Bèlgica), l'ecosistema de xarxes internacionals de ciutats s'ha anat configurant durant la segona meitat del segle xx i les primeres dècades del XXI al voltant de les principals capitals europees. Ciutats com Londres, Brussel·les, Barcelona, Bonn o París concentren els secretariats de bona part de les xarxes que operen a escala global. Ciutats i Governos Locals Units (CGLU), el C40 Cities o ICLEI-Local Governments for Sustainability en són una bona mostra.

No es tracta únicament, però, de la ubicació geogràfica dels centres de poder. Una part molt important dels professionals que

treballen en aquestes xarxes són europeus o nord-americans i, quan no ho són, s'han educat en universitats d'aquests continents. Passa el mateix amb els finançadors, la gran majoria organismes multilaterals amb seu en països occidentals (com la Unió Europea), agències nacionals de cooperació com la sueca, l'alemanya o la suïssa, bancs de desenvolupament amb seu a Brussel·les o Washington; o grans filàntrops com Bloomberg, Soros, Rockefeller o Ford, tots ells amb els centres de decisió als Estats Units.

Aquesta realitat implica, naturalment, que els temes que se situen en l'agenda política són, en general, els que ocupen i preocupen les ciutats del Nord Global; o que les bones pràctiques i solucions que les xarxes difonen i repliquen són les que emanen d'un grup selecte de ciutats pioneres, la majoria situades a Europa, Estats Units o Austràlia, o d'empreses multinacionals d'arrel occidental. Solucions urbanes que sovint confien excessivament en l'ús de tecnologies i que no sempre estan pensades perquè siguin implementades en contextos més enllà dels occidentals.

El compromís de les ciutats en la lluita contra el canvi climàtic il·lustra molt bé aquesta realitat. Els darrers anys, el municipalisme internacional ha posat el focus en les iniciatives de mitigació, i molt especialment en els processos de transició cap a la neutralitat climàtica, la preocupació principal

**Les
ciutats del
Sud Global
comencen a
adoptar un
paper més
assertiu i a
revertir la
infrarepre-
sentació
política
(...) dins del
municipalis-
me interna-
cional**

dels alcaldes europeus i nord-americans. El treball del C40 o del Global Covenant of Mayors en dona fe. Per contra, tot allò que fa referència a l'adaptació als efectes del canvi climàtic, incloses les estratègies de resiliència, ha ocupat un segon pla, tot i que constitueix la preocupació principal dels alcaldes i alcaldesses del Sud Global. Aquesta tendència és un reflex de les prioritats polítiques globals, atès que actualment les mesures de mitigació atrauen més del 90% dels fluxos de finançament climàtic.

No obstant això, els últims anys s'han produït alguns moviments molt significatius que apunten que aquesta dinàmica *occidentocèntrica* es podria estar esquarterant. Les ciutats del Sud Global comencen a adoptar un paper més assertiu i a revertir la infrarepresentació política (que no numèrica) que han experimentat durant dècades dins del municipalisme internacional. Una realitat que coincideix amb el procés de qüestionament de l'ordre global liberal i amb la consolidació de noves potències globals, com la Xina, o regionals, com l'Índia, el Brasil, l'Iran o Sud-àfrica.

Certament, els últims anys alcaldes i alcaldesses de ciutats asiàtiques, africanes i llatinoamericanes han ocupat llocs prominents de lideratge en algunes de les principals xarxes de ciutats globals. CGLU ha comptat les últimes dues dècades amb la presidència dels alcaldes d'Istanbul, Johannesburg, Al Hoceïmas o Montevideo; d'altra banda, Metropolis compta avui dia amb la presidència de l'alcalde de Dakar, i el pes en la xarxa d'alcaldes de ciutats com Guangzhou, Teheran o Bogotà és cada vegada més gran; també el C40 va ser liderat, entre el 2013 i el 2017, per l'encara alcalde de Rio de Janeiro, Eduardo Paes, i avui té un model de presidència compartida entre l'alcalde de Freetown i l'alcalde de Londres.

Així mateix, no hem d'ometre la irrupció i el creixent pes en el context internacional de xarxes de ciutats operades des del Sud Global. L'*Asian Mayors Forum*, per exemple, és una iniciativa potent que connecta ciutats, alcaldes i gestors urbans d'Àsia (i alguna ciutat africana) liderada des de Teheran. Per la seva banda, la ciutat russa de Kazan ha impulsat la creació de la *BRICS Association of Cities and Municipalities*. Es tracta d'una iniciativa que compta amb el suport del Govern rus i de la secció euroasiàtica de CGLU, en el congrés fundacional del qual van participar ciutats d'arreu del món.

Tanmateix, per entendre la irrupció del Sud Global en el municipalisme internacional hem d'observar la Xina. Les ciutats del gegant asiàtic no estan impulsant només iniciatives municipalistes regionals molt potents, sinó que tenen cada vegada més presència i pes polític en les xarxes de ciutats principals que operen a escala global, com CGLU o Metropolis. Ocupen llocs de lideratge polític, financen i organitzen grans esdeveniments, proporcionen coneixement tècnic i, en general, tenen una capacitat cada vegada més gran d'influir en les prioritats i l'agenda política d'aquestes organitzacions.

Això últim és especialment rellevant si ho vinculem amb la competició tecnològica i industrial que caracteritza el context geopolític actual. La Xina està començant a competir amb les ciutats i empreses occidentals en la provisió de tecnològics als grans desafiaments que comparteixen les ciutats d'arreu del món. I ho fa a través d'una densa malla d'interessos econòmics i influència que connecta el món a través de les ciutats: la Iniciativa de la Franja i la Ruta (BRI, segons l'acrònim en anglès). Els propers anys haurem d'estar atents a la evolució d'iniciatives com la *Belt and Road Sustainable Cities Alliance*.

Per entendre la irrupció del Sud Global en el municipalisme internacional cal observar la Xina

Així mateix, aquesta creixent assertivitat i capacitat de marcar agenda de les ciutats del Sud Global podria estar impactant l'habilitat del municipalisme internacional de mostrar-se com un moviment unit, aliè a les tensions geopolítiques inherents a un ordre global que es torna a configurar en blocs de poder¹. Ho il·lustra bé l'absència d'una resposta municipalista unida en la guerra desfermada per la invasió russa d'Ucraïna i la guerra entre Israel i Gaza.

Respecte a la primera, les ciutats occidentals s'han alineat amb les posicions dels seus governs nacionals, i han denunciat la invasió de Rússia, han donat suport a les sancions i han desplegat ponts de solidaritat amb les seves ciutats anàlogues a Ucraïna. Contràriament, les ciutats xineses i bona part de les grans urbs iranianes, índies i de molts països africans i del Sud-est Asiàtic s'han mantingut en una equidistància que ha incomodat els seus socis occidentals.

Seguint la mateixa lògica, l'existència de visions irreconciliables sobre la guerra d'Israel i Gaza ha generat tensions importants en el marc dels espais de decisió política d'algunes de les xarxes de ciutats amb vocació més universalista, com CGLU. Serveixi d'exemple el silenci d'aquesta organització (i de moltes altres) davant d'un conflicte que ja s'ha cobrat massa vides.

En definitiva, en un moment de crisis globals múltiples, en què cada vegada més països del Sud Global estan disposats a contestar i reinterpretar l'hegemonia de l'ordre liberal, no hauria de sorprendre que els moviments tectònics que ens estan duent a replantejar el multilateralisme tal com l'entendem avui, estiguin afectant també el multilateralisme urbà. Potser el nostre repte més important és de quina manera podem transformar aquests moviments sísmics en oportunitats per avançar cap a un municipalisme més inclusiu.

1. Fernández de Losada, A. «La diplomacia de las ciudades ante la guerra en Ucrania: ¿Hacia un municipalismo de bloques?». *Opinión CIDOB*, 722 (2022).

